

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Тор Катерини Анатоліївни
«Психологічні особливості розвитку творчих здібностей у студентів
хореографічної спеціальності», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія**

Актуальність теми дослідження пов'язана з важливістю розробки теоретико-методологічного та практичного аспектів формування творчих здібностей у студентів хореографічної спеціальності. Достатній рівень розвитку зазначених здібностей особистості позитивно впливає на її самоздійснення в хореографічному мистецтві.

Зростання потреби на сучасному етапі розбудови країни у професіоналах високого рівня, спричиняє необхідність у поглибленому дослідженні психологічних умов професійної підготовки особистості, серед яких важливе місце займає формування творчих здібностей, особливо у майбутніх фахівців сфери мистецтва. Вивчення структури хореографічних здібностей і змісту творчо-інтелектуального компоненту цих здібностей студентів хореографічної спеціальності, виявлення психологічних умов цілеспрямованого формування творчих здібностей під час навчання у закладі вищої освіти є актуальним як з позиції підвищення ефективності професійної підготовки студентів, так і з позиції удосконалення особистості майбутнього фахівця.

Аналіз змістовного аспекту дисертації показав, що дисертантці вдалося реалізувати мету і завдання дослідження, дотримуючись існуючих вимог до дослідження кандидатського рівня: в роботі представлено підхід до розв'язання проблем діагностики і формування творчих здібностей студентів хореографічної спеціальності впродовж всього періоду їх навчання. Цей підхід реалізований у визначенні системних, методологічних, теоретико-концептуальних засад як базису відображення закономірних психологічних

залежностей і відповідних чинників розвитку творчих здібностей особистості в хореографічній діяльності. З врахуванням вікових та психологічних закономірностей розроблено підхід до розуміння проблеми розвитку творчих здібностей студентів хореографічної спеціальності, що виступило підґрунтям подальшого емпіричного дослідження психологічних особливостей зазначеного процесу.

Теоретичну частину дослідження започатковано глибоким теоретико-методологічним аналізом проблеми. Автору вдалося досягти продуктивного теоретичного синтезу результатів розгляду творчих здібностей, як багатоаспектного явища, що є одним з центральних у дослідженні психології особистості. Запропоновано власне розуміння цього складного системного феномену, представлене на рівні визначення його складових. Цілком виправданим вважаємо зосередження уваги дослідника на розробці власної теоретичної позиції, яка є ключовою у з'ясуванні сутності проблеми та виявленні ефективних шляхів її розв'язання. Виокремлені автором положення дозволили створити концептуальну парадигму експериментальної частини дослідження.

На достатньому змістовному рівні у представленому підході виокремлено й охарактеризовано категоріальний апарат: розкрито психологічний зміст понять «творчі здібності», «творче мислення», «хореографічні здібності», «хореографічна креативність»; сформульовано основні теоретико-методологічні засади пізнання процесу формування творчих здібностей студентів хореографічної спеціальності, які ґрунтуються на соціокультурному, генетичному, процесуально-діяльнісному, функціонально-рівневому, системному, особистісному та інших підходах.

Перевагу роботи вбачаємо у розробці вихідних положень про розгляд творчих здібностей в хореографічній діяльності, які пов'язані з хореографічною креативністю, візуальним і вербальним творчим мисленням. Провідними показниками творчих здібностей в хореографії є хореографічна креативність з такими її характеристиками як оригінальність, виразність,

продуктивність в створенні хореографічних образів. Досить вдалими виглядають уявлення автора про психологічну сутність хореографічної креативності, яка полягає в забезпеченні танцівнику можливості імпровізувати під час створення нових образів, рухів та композицій. Значна увага у теоретичній частині дослідження приділяється імпровізації в хореографії. Зокрема показано, що це особливий вид художньої творчості, в якій танець створюється безпосередньо в процесі його виконання. Для імпровізації характерною ознакою є збіг у часі моменту створення та відтворення творчого задуму. Було визначено, що необхідною умовою успішного навчання студентів у закладі вищої освіти є високий рівень емоційної стійкості; на тлі навчальної діяльності і адаптації студентів до вимог вищої школи спостерігаються зміни різних компонентів емоційної стійкості. Було запропоновано розрізняти в хореографічній діяльності наступні напрями: танцівник-виконавець, викладач хореографії, репетитор, хореограф-постановник, а також хореограф-імпровізатор. Всі напрями пов'язані між собою. Проте є певні відмінності у професійно важливих якостях означених представників хореографічної діяльності. Зокрема, мається на увазі типи їх мислення. Відзначимо також вміння дисертантки теоретично оперувати досить різноплановими концепціями і відповідним експериментально-дослідним матеріалом, що дозволило вибудувати методологічно несуперечливий підхід до створення власної пошукової позиції.

Експериментальну частину дисертації репрезентовано розділами, які присвячені теоретико-аналітичному огляду діагностичного інструментарію дослідження, аналізу особливостей розвитку творчих та хореографічних здібностей студентів хореографічної спеціальності та розробці і апробації психологічного тренінгу з розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців хореографічної діяльності.

У другому розділі обґрунтовано загальну стратегію експерименту, висвітлено принципи, методологічні та методичні підходи до психологічної

діагностики конкретного аспекту проблеми, описано комплекси психодіагностичного інструментарію, спрямованого на дослідження її закономірностей та особливостей.

Так, задля реалізації мети дослідження автором був розроблений діагностичний комплекс, що спрямований на вивчення рівня розвитку творчих здібностей, як складової частини хореографічних здібностей. Вивчалися також типи мислення представників різних напрямів хореографічної діяльності. Крім того, автором спільно з науковим керівником розроблено дві методики, а саме «Шкала хореографічних здібностей» і «Хореографічна креативність». Досліджено динаміку розвитку показників творчих здібностей в залежності від року навчання у закладі вищої освіти. Якісний аналіз отриманих експериментальних даних виявив, що 23% досліджуваних мають високий рівень розвитку творчих здібностей в структурі хореографічних здібностей, 57% – середній рівень; 20% – низький рівень. Виявлені зв'язки показників творчих здібностей з показниками хореографічних здібностей студентів, що вказує на взаємозв'язок творчих і хореографічних здібностей.

Отримані дані спонукали дисертантку до розробки програми з розвитку творчих здібностей у студентів хореографічних спеціальностей. Провідні компоненти програми розроблено у відповідності до центральних теоретичних положень, представлених у дисертації. В цьому контексті не можна не відзначити комплексність та об'єм здійсненої експериментальної роботи, яка охопила різні аспекти формування творчих і хореографічних здібностей досліджуваних.

Отже, в цілому можемо констатувати, що наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дисертації полягають у проведенні системного теоретико-експериментального дослідження розвитку творчих здібностей студентів хореографічної спеціальності.

Практичне значення одержаних результатів визначається розробкою комплексу діагностичних методик, призначених для вивчення показників

творчих і хореографічних здібностей; запропонованою програмою з розвитку творчих здібностей у студентів хореографічної спеціальності.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, звітних науково-практичних конференціях та засіданнях кафедри.

Дисертаційне дослідження вирізняється не лише достатньою кількістю експериментально обґрунтованих результатів, їх теоретичним узагальненням, але й висвітленням питань, що можуть скласти самостійну перспективну лінію дослідження проблеми розвитку творчих здібностей студентів-хореографів.

Слід відзначити, що адекватність побудови теоретико-методологічних засад дослідження, відповідність використаних методів і методик предмету, меті й завданням дослідження, репрезентативність вибірки та адекватність відтворення математико-статистичних процедур обробки даних забезпечили надійність і вірогідність одержаних результатів та високу ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків сформульованих у дисертаційній роботі.

Поряд із позитивною характеристикою роботи слід висловити певні зауваження та побажання.

1. Під час створення методик дисертант оцінював тільки їх ретестову надійність. Поза увагою залишилися такі статистичні показники, як надійність вимірювального інструменту, коефіцієнт константності та прагматична валідність.
2. У формувальному експерименті брало участь 30 осіб, по 15 у експериментальній і контрольній групах. Вважаємо цю кількість респондентів недостатньою для постановки відповідних висновків.
3. Висновки до третього розділу дисертації не достатньо інформативні.
4. В тексті дисертації зустрічаються граматичні помилки та абзаци, які потребують літературного редагування.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на значення виконаної роботи, не зменшують цінності та наукового рівня дисертації, яка є вагомим внеском у поглиблення уявлень про розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців в сфері хореографічного мистецтва.

Дисертаційний матеріал викладений аргументовано, відзначається доказовістю та переконливістю. Оформлення дисертаційної роботи відповідає вимогам Міністерство освіти і науки України. Зміст автореферату відображає основні положення дисертації. Результати дослідження апробовані. Вони викладені в 8 публікаціях, 4 з яких надруковано у фахових наукових виданнях України, 1 в зарубіжних наукових виданнях, 3 – у інших виданнях.

Дисертація «Психологічні особливості розвитку творчих здібностей у студентів хореографічної спеціальності», подана на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія є оригінальним і завершеним дослідженням, має очевидну наукову новизну й практичну значущість, відповідає вимогам п.13 Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, а її автор Тор Катерина Анатоліївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

І. П. Якимчук

Ректор
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини
доктор педагогічних наук, професор

О. І. Безлюдний